

מדת הדין

שינון הדף היומי בדרך קצרו

גליון

123

פרשת

אמור

תשפ"ב

לע"צ הגאון רבי צבי יהודה בן רבי
ראובן יוסף גרשנוביץ זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

יבמות סב-סח

משנתינו לא כדעת ר' יהושע שסובר שאם נשא אשה בצעירותו ישא גם בזקנותו, וכן אם היו לו בנים בילדותו יוליד גם בזקנותו שכתוב בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע איזה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים, ור"ע למד מפסוק זה שאם למד תורה בילדותו ילמד בזקנותו היו לו תלמידים בצעירותו יהיו לו בזקנותו, ולר"ע היו י"ב אלף זוגות תלמידים מגבת עד אנטיפטרס וכולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה והיה העולם כשממה, עד שר"ע הלך לרבנותו שבדרום ולימדו, והם: ר"מ ור' יהודה, ר' יוסי ור"ש, ור"א בן שמוע, והם העמידו את התורה, והזמן שמתו התלמידים הוא מפסח עד עצרת, ורב חמא בר אבא או ר' חייא בר אבין אמרו שמתו במיתה רעה, ואמר ר"ע שהיא מיתת אסכרה. ר' מתנא אומר שהלכה כר' יהושע.

ר' תנחום בר חנילאי אומר שאדם השרוי בלא אשה הוא ללא שמחה ובלא ברכה ובלא טובה, בלא שמחה שכתוב ושמחת אתה וביתך, בלא ברכה שכתוב להניח ברכה אל ביתך, בלי טובה שכתוב לא טוב היות האדם לבדו, ובא"י הוסיפו שהוא בלא תורה ובלא חומה, בלא תורה שכתוב האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני, בלי חומה שכתוב נקבה תסובב גבר, רבא בר עולא מוסיף שהוא בלי שלום, שכתוב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא, ריב"ל לומד מפסוק זה שהיודע באשתו שהיא יראת שמים ולא פוקדה נקרא חוטא, ועוד למד ריב"ל מפסוק זה שאדם חייב לפקוד את אשתו כשהוא יוצא לדרך, ולכאורה לומדים את זה מהפסוק ואל אישך תשוקתך שאשה משתוקקת על בעלה כשהוא יוצא לדרך, ורב יוסף אומר שצריך פסוק נוסף להחיר אפילו סמוך לוסתה והשיעור הוא עונה וכל זה לדבר הרשות אך לדבר מצוה פטור שלא יטור.

האזהב אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו והמדריך בניו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפרקן נאמר עליו וידעת כי שלום אהלך, האזהב שכיניו והמקרב קרוביו והנושא בת אחותו דף סג והמלוה סלע לעני בשעת דחקו נאמר עליו אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני.

ר"א אומר שאדם שאין לו אשה אינו אדם, שכתוב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם, ועוד אמר ר"א שמי שאין לו קרקע אינו אדם, שכתוב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, ועוד דרש ר"א בפסוק אעשה לו עזר כנגדו זכה עזרתו ואם לא זכה היא כנגדו, ויש אומרים שר"א שאל שכתוב כנגדו וניתן לקרוא כנגדו, שאם זכה היא כנגדו ואם לא היא מנגדתו.

ר' יוסי שאל את אליהו במה אשה עוזרת לאדם, אמר לו שאדם מביא חיטים האם אוכלם כך ואם מביא פשתן לובשו כך, וא"כ אשתו שמכינה לו צרכו היא מאירה עיניו ומעמידה אותו על רגליו.

ר"א דרש בפסוק זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי שאדם בא על כל בהמה וחיה ולא התקררה דעתו עד שבא על חוה, ועוד דרש ר"א בפסוק ונברכו בך כל משפחות האדמה שהקב"ה אמר לאברהם שיש לו ב' בריכות טובות להבריך בך רות המואביה ונעמה העמונית, כל משפחות האדמה שאפילו משפחות הדרות באדמה הן מתברכות בשביל ישראל, כל גויי הארץ שאפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא הן מתברכות בשביל ישראל, עוד דרש ר"א שעתידים כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שכתוב וירדו מאוניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים על הארץ יעמדו, ואין אומנות פחותה מקרקע שכתוב וירדו, ור"א ראה קרקע שהכרוו גדל לרחבה, ואמר שאפילו תיזרע לארכה מי שהופך בעסק מרויח יותר.

רב נכנס בין השבלים וראה שהרוח מנשבת בהן ואמר רב אפילו אם ישוב הרוח כל היום אך ההופך בעסק מרויח יותר, ואמר רבא שאם משקיעים ק' זוז בעסק אוכלים כל היום בשר ויין, ואם השקיעו בקרקע מקבלים ממנה מלח ושחת וגם צריך לשכב בארץ לשמרה ומתקוטט עם אחרים בגללה, ורב פפא אמר שעדיף לזרוע ולאכול מלקנות מהשוק ואף כששניהם שוים בדמים אך הברכה שרויח בזרוע, ועדיף למכור קודם שמגיעים לעוני ודוקא כלי בית אך לא ימכור טליתו שאולי לא ישיג כמוהו, כשיש נקב בקיר עדיף לסתמו ולא להרחיבו ולהוסיף טיט, ואם בכ"ז מרחיב החור זה עדיף מלסתור ולבנות מחדש שכל העוסק בבנין מתמסכן, כשמזדמן לקנות

דף סב ובית הלל לא למדו ממשה שהוא עשה מדעתו, כמו ששנינו בבבוייתא שמשה עשה ג' דברים והסכימה דעתו לדעת המקום, שפרש מאשה, ושבר את הלוחות, והוסיף יום אחד לימי הגבלה, מה שפרש מהאשה שהוא אמר שאם לישראל שהשכינה דברה עמם פעם אחת נאמר להם אל תגשו אל אשה אני שמייוחד לי הדיבור כל שעה ולא קבוע לי זמן ודאי שאפרוש, והקב"ה הסכים עמו שאמר לו לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי, ושבר את הלוחות שהוא דרש ק"ו, שאם על פסח שהוא אחד מתרי"ג מצוות נאמר וכל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה וישראל מומרים ק"ו שלא יקבלוה, והקב"ה הסכים עמו שאמר לו אשר שברת ודרש ר"ל שהקב"ה אמר לו יישר כחך ששברת, והוסיף יום א' מדעתו שהוא דרש שה' אמר לו וקדשתם היום ומחר היום כמחר שלילו עמו ולילה של היום עבר, לכן הוסיף עוד יום שיהיה ב' ימים חוץ מהיום, והקב"ה הסכים עמו שלא שרתה שכינה עד שבת.

לר' נתן ב"ש סוברים שלקיום פריה ורביה צריך ב' זכרים וב' נקיבות, ולב"ה זכר ונקיבה, וב"ש למדו מקין והבל, שכתוב ותוסף ללדת את אחיו את הבל, והיינו שנולדה אחות עם קין ועם הבל וכתוב כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ולרבנן זה רק הודאה שהיא הודתה, ובבבוייתא אחרת כתוב שלר' נתן לב"ש זכר ונקבה ולב"ה או זכר או נקיבה ואמר רבא שטעמם של ב"ה לר' נתן שכתוב לא תהוה בראה לשבת יצרה ובאחד כבר עשה שבת.

גוי שהיו לו בנים והתגייר לר' יוחנן קיים פריה ורביה שהרי היו לו בנים, ולר"ל לא קיים כי גר שהתגייר הוא כקטן שנולד, ונחלקו כשיטתם לענין נחלה שר' יוחנן סובר שאם היו לו בנים בהיותו עכו"ם והתגייר מי שנולד אח"כ אינו בכור לנחלה שכבר היה לו ראשית אונו, ולר"ל הראשון שנולד בגרותו הוא בכור לנחלה שגר שהתגייר הוא כקטן שנולד, ואם היו חולקים לענין פרו ורבו היינו אומרים שר' יוחנן חידש לענין פרו ורבו שגם עכו"ם מצווים בכך, קמ"ל שהוא חולק גם לענין נחלה, ואם היו חולקים רק בנחלה היינו אומרים שלענין פרו ורבו ר"ל יודה לר' יוחנן, ור' יוחנן הקשה לר"ל מהפסוק בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן, אמר ר"ל שכשהם גויים יש להם יחוס ואחר גרות אין להם יחוס.

רב אומר שלכו"ע בעבד אין לו יחוס שכתוב שבו להם פה עם החמור עם הדומה לחמור, ומה שכתוב לציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדים, אמר רב אחא בר יעקב שזה רק כפר בן בקר, אך אצל עכו"ם לומדים מהפסוק שיש יחוס כי מפורש שמים ושם אביהם, ובציבא לא מפורש שם הבנים, ועוד שבמקום אחר יחוסם בשם האב ושם אבי האב שכתוב וישלחם המלך אסא אל בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר.

מי שהיו לו בנים ומתו, לרב הונא קיים פריה ורביה, ולר' יוחנן לא קיים, רב הונא למד כדברי רב אסי שאין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף שכתוב כי רוח מלפני יעטוף וגו' ור' יוחנן סובר שצריך לשבת יצרה וכשמתו אין שבת, עמוד ב והקשו על רב הונא ששנינו בבבוייתא שלענין פרו ורבו בני בנים כבנים ומשמע שבלי בני הבנים לא קיים כשמתו בניו, ויש לומר שהבבוייתא דברה לענין השלמה, אך ישנה בבבוייתא מפורשת שבני בנים כבנים ואם מת אחד מהם או שנמצא סריס לא קיים, וזה תיובתא לרב הונא.

אביי הבין בבבוייתא שבני בנים כבנים כשיש בן לבן ובת לבת וכ"ש כשיש בן לבת אך בבת לבן לא קיים, ורבא אמר לו שצריך לשבת יצרה ויש כאן שבת, ומשמע שלכו"ע לא מועיל כשיש שנים מאחד, וקשה ממה שאמרו לרב ששת שישא אשה ויוליד בנים, ואמר להם שבני בתי הם כבני, ויש לומר שרב ששת דחה אותם סתם כי הוא נעקר ממה שהעמיד עצמו בשיעורו של רב הונא.

רבה אמר לרבא בר מרי מה מקור דברי חכמים שבני בנים כבנים שאין ללמוד מהפסוק הבנים בני והבנות בנותי שלפ"ז גם הצאן צאני הוא באותו ענין, אלא ודאי הכוונה שקנית ממני וה"ה לענין הבנים הכוונה שקנית ממני, אלא יש ללמוד מהפסוק ואחר בא חצרון אל בת מכיר אבי גלעד ותלד לו את שגוב, וכתוב מני מכיר ירדו מחוקקים וכתוב יהודה מחוקקים.

קרקע קפוצ' וקנה, אך לישא אשה ישא במתון, ויש לרדת בדרגה ולישא אשה אך חבר טוב יחפש דרגה מעליו.
ר"א אומר שפורענות באה לעולם בשביל ישראל שכתוב הכרתי גוים נשמו פנותם החרכתי חוצותם וכתוב אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר.

כשרב נפרד מר' חייא אמר לו אלוקים יצילך מדבר הקשה ממות, שאל רב האם יש כזה דבר, חיפש ומצא פסוק **ומוצא אני מר ממות את האשה**, ואשת רב היתה מצערתו וכשהיה מבקש תבשיל עדשים עשתה לו חימצי וכשיבקש חימצי עשתה לו עדשים כשגדל חייא בנו הפך לאמו את בקשת אביו, אמר רב אמך התעלתה על עצמה, אמר חייא בנו אני הפכתי בקשתך אמר רב שע"ז אומרים האנשים היוצא ממך ילמדך טעמים, אך אתה אל תעשה כך משום **למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו**, וגם אשת ר' חייא מצערת אותו ובכ"ז כשהיה מוצא משהו לקנות לה היה קונה ומביא לה, אמר לו רב הרי היא מצערת אותך אמר לו דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מהחטא, **עמוד ב וכשרב יהודה קרא לבנו ר' יצחק את הפסוק ומוצא אני מר ממות את האשה**, אמר לו כגון מי אמר לו כגון אמך, ואף שרב יהודה שנה לבנו שאין אדם מוצא קורת רוח אלא באשתו ראשונה שכתוב **יהי מקורך ברוך ושמת באשת נעורך**, ושאל בנו כמו מי אמר לו כמו אמך, יש לומר שהיא היתה תקיפה אך היא היתה מעבירה על מדותיה, ואביי אמר אשה רעה היא זו שמכינה האוכל לבעלה ומקשטת לו פיה בקללות, ורבה אומר שמכינה לו אוכל ומחזירה לו את גבה.

ר' **חמא בר חנינא** אומר שכשנושא אשה מתפקקין לו עוונותיו שכתוב **מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'**, וכשאדם נושא אשה בא"י אומרים לו מ צא או מוצא, מצא שכתוב **מצא אשה מצא טוב**, או מוצא שכתוב **ומוצא אני מר ממות את האשה**.

רבה אומר שאשה רעה מצוה לגרשה כמו שכתוב **גרש לך ומצא מרדן וישבות דין וקלון**, עוד אמר רבה שאשה רעה וכתובתה מרובה ישא צרה עליה שאומרים האנשים שחברתה משפיעה יותר מקורן, ועוד אמר רבה שאשה רעה קשה כיום סגירי שכתוב **דלף טורד ביום סגירי ואשת מדינים נשתוה**, ורבה אומר שיש להתבונן כמה טובה אשה טובה שכתוב עליה **מצא אשה מצא טוב**, ואם מדובר על אשה זה פשוט, ואם מדובר על התורה יש לומר כמה טובה אשה טובה שממשילים לה את התורה, וכמה רעה אשה רעה שכתוב עליה מר ממות, ואם מדובר על אשה זה פשוט, ואם מדובר על גיהנם כמה רעה אשה רעה שממשילים לה את הגיהנם, מה שכתוב **הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה**, אמר רבה בר אבוב שזה נאמר על אשה רעה שכתובתה מרובה, רב חסדא אמר שמר עוקבא בר חייא למד את זה מהפסוק **נתנני ה' בידי לא אוכל קום**, ובא"י למדו מהפסוק הזה למי שמזונותיו תלויים בכספו.

רב חנן בר רבא דרש מהפסוק **בניך ובנותיך נתונים לעם אחר שזה מדובר על אשת האב והפסוק בגוי נבל אכעיסם** נאמר על אשה רעה שכתובתה מרובה, ולר"א **בגוי נבל** נאמר על צדוקים, וכמו שכתוב **אמר נבל בלבו אין אלוקים**, ובברייתא למדו מזה על אנשי ברבריא ואנשי מרטינאי שהולכים ערומים בשוק, שאין מתועב ומשוקף לפני המקום מזה שמהלך ערום בשוק, ור' יוחנן למד פסוק זה על חברים וכשאמרו לר' יוחנן שבאו החברים לכבל כפף ונפל מדאגה, וכשאמרו לו שהם מקבלים שוחד הוא התישר.

החברים גזרו על ג' דברים מפני ג', גזרו שלא יאכלו בשר מפני שלא נתנו מתנות כהונה, גזרו על מרחצאות מפני שלא נזהרו בטבילה, וחיטטו קברי מתים מפני ששמחים ביום אידם, שכתוב **והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם**, ורבה בר שמואל אמר שזה חיטוטי שכבי כמו שכתוב שבעון חיים מתים מתחטטים.

רבא שאל את רבה בר מרי שנאמר בפסוק **לא יאספו ולא יקברו לדומן על פי האדמה יהיו**, וכתוב **ונבחר מות מחיים**, אמר רבה שעדיף מות לרשעים בעולם הזה שלא יחיו ויחטאו ויגיעו לגיהנם.

כתוב בספר בן סירא, אשה טובה מתנה טובה לבעלה וכתוב אשה טובה בחיק ירא אלוקים תנתן, אשה רעה צרעת לבעלה ותקנתו שיגרשנה וירפא מצרעתו, אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים, העולם עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל בעלה למסוך עמו יין כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה רבים היו פצעי רוכל המרגילים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף כן בתייהם מלאים מרמה, אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא מחר בא ואיננו ונמצא מצטער על העולם שאינו שלו, מגע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא ביתך, רבים יהיו דורשי שלומך

גלה סוד לאחד מאלף, אמר רב אסי שבן דוד לא בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שכתוב **כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי**.
ר"א אומר שמי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו הוא שופך דמים שכתוב **שופך דם האדם באדם דמו ישפך** ואח"כ כתוב **ואתם פרו ורבו**, ולר' יעקב כאילו ממעט הדמות שכתוב **כי בצלם אלוקים עשה את האדם**, ואח"כ כתוב **ואתם פרו ורבו**, ולבן עזאי כאילו שופך דמים וממעט הדמות שכתוב **ואתם פרו ורבו**, ואמרו לו שיש נאה דורש ונאה מקיים ויש נאה מקיים ואינו דורש, ואתה נאה דורש ואינך מקיים, אמר להם מה אעשה שנפשי חשקה בתורה והעולם יכול להתקיים ע"י אחרים, ובברייתא אחרת שנינו שלר"א מי שאינו מקיים פריה ורביה כאילו שופך דמים, ור"א בן עזריה אמר כאילו ממעט הדמות וכן עזאי אמר כך ואמרו לו כדלעיל,
מהפסוק ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל,

דף סד לומדים ששכינה לא שורה על פחות מב' רבבות וב' אלפים מישראל ואם היה חסר אחד מהמנין הזה ואחד לא עסק בפריה ורביה א"כ הוא גרם שהשכינה תסתלק מישראל, אבא חנן אומר בשם ר' יוסי שהנמנע מפריה ורביה חייב מיתה שכתוב **בנדב ואביהוא ובנים לא היו להם**, ואם היו להם בנים לא היו מתים, ואחרים אומרים שהוא גורם שתסתלק שכינה מישראל שכתוב **להיות לך לאלוקים ולזרעך אחרין**, שאם זרעך אחרין שכינה שורה ואם אין לך זרע האם תשרה על עצים ואבנים.

משנה אם אדם נשא אשה וחי עמה י' שנים ולא ילדה לא יכול להבטל, ואם גרשה מותר לה להנשא לאחר והוא רשאי לחיות עמה י' שנים ואם הפילה ימנה משעה שהפילה. **גמרא** חי עמה י' שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובתה שמא לא זכה להבנות ממנה, ויש לזה זכר בפסוק **מקץ עשר שנים לשבת אברים בארץ כנען**, ובא ללמד שאין ישיבת חו"ל עולה מהמנין, ורבה מקשה שנוכח מציחק שהיה בן ארבעים כשנשא את רבקה וכשיעקב ועשו נולדו יצחק היה בן שישים שנה, אמר ר"נ שיצחק היה עקר, ולכאורה גם אברהם היה עקר, ויש לומר שמה שנכתב שיצחק היה בן שישים הוא כדברי ר' חייא בר אבא שנמנו שנותיו של ישמעאל כדי ליחס שנותיו של יעקב, ור' יצחק אומר שיצחק היה עקר שכתוב **ויעתר יצחק לה' לנוכת אשתו** ולא כתוב על אשתו אלא ששניהם היו עקרים, ומה שכתוב **ויעתר לו** ולא כתוב להם, זה בא ללמד שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, ר' יצחק אומר שאבותינו היו עקורים שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ותפלת צדיקים נמשלה לעתר שמהפך תבואה ממקום למקום כך תפלת צדיקים מהפכת את מדת הקב"ה מרגזנות לרחמנות.

ר' **אמי אומר** שאברהם ושרה היו טומטומים שכתוב **הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם עמוד ב** וכתוב **הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם**, ור"נ אומר בשם רבה בר אבוב ששרה היתה אילנית שכתוב **ותהי שרי עקרה אין לה ולד שלא היה לה אפילו בית ולד**.

רב יהודה בר רב שמואל בר שילת אמר בשם רב שרק בדורות ראשונים ששנותיהם מרובות מחכים י' שנים ואילו בדורות הללו שהתקצרו הדורות מחכים ב' שנים ומחצה כשיעור ג' עיבורים, ורבה אומר בשם ר"נ, ג' שנים כנגד ג' פקידות, ששנינו שבר"ה נפקדו שרה רחל וחסנה, ורבה אומר שאין הבדל מדורות קודמים, שהרי רבי תיקן את המשניות וכבר בימי דוד התמעטו השנים, שכתוב **ימי שנותינו בהם שבעים שנה**.

יש להקשות מדוע כתוב שמא לא זכה להבנות ממנה אולי היא לא זכתה ממנו, ויש לומר שאשה אינה מצווה על פריה ורביה ואינו עונש בשבילה, אך קשה שהחכמים אמרו לר' אבא בר זבדא שישא אשה להוליד בנים, ואמר להם שאם היה לי זכות היה לי כבר מהראשונה, ויש לומר שהוא רק דחה אותם בתירוץ כי הוא היה עקר משיעורו של רב הונא, וגם רב גידל ורב חלבו ורב ששת נעקרו משיעורו של רב הונא, רב אחא בר יעקב אחזתו מחלת סוסכינתא ותלוהו בארז של בית רב ויצא ממנו ככף תמר ירוק, ואמר רב אחא בר יעקב שס' זקנים נעקרו משיעורו של רב הונא מלבדי שקיימתי **והחכמה תחיה בעליה**.

המשנה אומרת שאחר שגירשה מותרת להנשא לשני ומשמע שלשלישי לא, כרבי שחזקה היא בשני מקרים, ששנינו שאם אשה מלה ב' בנים ומתו לרבי לא תמול את השלישי ולרשב"ג תמול את הג' ולא את הד' ואמנם שנינו להפך, אך הברייתא האחרונה היא העיקר שלרבי בב' זה חזקה, שר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שהיו ד' אחיות בצפורי שמלו ג' מהן בנייהן ומתו, ובאה הרביעית

לרשב"ג ואמר לה שלא תמול, ואין לומר שאם השלישית היתה באה לפניו גם היה אוסר שא"כ מה בא ר' חייא להעיד, אך יש לומר שהחידוש הוא שאחיות מחזיקות, ואמר רבא שלפ"ז לא ישא אדם אשה ממשפחת נכפין ומצורעים ודוקא שהתחזקו בג' מקרים, ור' יצחק בר יוסף אומר שהיה מעשה בביהכנ"ס במעון שיר"כ חל בשבת ואשה אחת שאלה את ר' יוחנן שהיא מלה ב' בנים ומתו אמר לה שיכולה למול, ואמר אביי לדבריך יש להתיר איסור וסכנה בשני מקרים, ואביי סמך על כך ונשא את חומה בתו של איסי בר רב יצחק בר רב יהודה, שרחבה מפומבדיתא נשאה ונפטר, ואמר רבא האם מישהו בן רבה בר בר חנה ונפטר ואביי נשאה ונפטר, אמר רבא האם מישהו עושה מעשה בעצמו להקל והרי אביי אמר שעל אבין ניתן לסמוך כי הוא חוזר על לימודו ועל יצחק האדום אין לסמוך כי אינו חוזר, ועוד שאמנם נחלקו במילה אך לא נחלקו בנישואין, אך באמת יש ברייתא שנחלקו בנישואין שרבי אוסר אחר ב' ורשב"ג אחר ג', אך קשה שרק במילה זה קשור למשפחה שיש משפחה שדמם רפוי, ויש שדמם סמיך אך זה לא שייך בנשואין, ור' מרדכי אמר לרב אשי שאבימי מהגרונאי אמר בשם רב הונא שהמעין גורם, ורב אשי אמר שהמזל גורם, והנ"מ אם מת אחר אירוסין או שמת בנפילה מדקל שאין בהם את הטעם של מעין, ורב יוסף בר רבא אמר לרבא שישאל את רב יוסף אם הלכה כרבי ואמר לו שכן ושאל אותו אם הלכה כרשב"ג ואמר לו שכן, ולכאורה זה צחוק, ויש לחלק שבנישואין ומלקות הוא פסק כרבי, ובוסתות ושור המועד הוא פסק כרשב"ג, במלקות לענין מי שלקה ושנה ב"ד כונסים אותו לכיפה ואוכל שעורים עד שכריסו נבקעת, בוסתות לענין אשה

דף סה שקובעת וסת בג' פעמים ונטהרת מוסת כשנעקר ממנה ג' פעמים, שור המועד שנעשה מועד אחר שמעידים שנגח ג' פעמים. **אשה שנישאה** לשנים ולא היו לה בנים תנשא לשלישי שיש לו בנים ואם נישאה למי שאין לו בנים תצא בלי כתובה, והסתפקו אם נישאה לג' ולא ילדה אם הראשונים יכולים לתבוע את כתובתה שהרי התגלה שהיא הגורמת, או שהיא אומרת שעכשיו נחלשתי, וכך מסתבר שהיא נחלשה עכשיו, ואם נישאה לרביעי וילדה אם תתבע את השלישי יאמרו לה טוב שתשתקי שאל"כ יאמר שלא גרשתך על דעת כן, ורב פפא אומר שגם אם אינה תובעת איך נשתוק הרי התברר שהגט הוא בטעות ובניה ממזרים, ויש לומר שאומרים שעכשיו היא התחזקה.

אם טוען הבעל שבגללה אין בנים ולא מגיע לה כתובה והיא אומרת בגללו, ר' אמי אומר שנאמנת בדברים שבינו לבינה כי היא מבינה במצב של יורה כחץ והוא אינו יכול להכיר בכך, ואם אומר הבעל שיקח אשה לבדוק עצמו אומר ר' אמי שאומרים לו הוצא אותה ותן כתובה שהנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה, ורבא סובר שיכול אדם לישא כמה נשים על אשתו ודוקא כשיש לו מספיק כדי לזון אותן, **עמוד ב** אם הוא אומר שהיא הפילה תוך י' והיא אומרת שלא, סובר ר' אמי שהיא נאמנת, שאם אכן הפילה היא לא היתה מחזיקה עצמה בעקריות, אם הפילה ג' פעמים הוחזקה בכך ואם הוא אומר שהפילה ב' והיא אומרת שהפילה ג', אמר ר' יצחק בן אלעזר שהיה מקרה בביהמ"ד ואמרו שהיא נאמנת שאל"כ לא היתה מחזיקה עצמה בנפלים.

משנה לת"ק רק איש מצווה על פריה ורביה ולא האשה, ולר' יוחנן בן ברוקה נאמר על שניהם **ויברך אותם אלוקים ויאמר להם פרו ורבו**. **גמרא** ר' אילעא אומר בשם ר"א בר"ש שרק האיש מצווה שכתוב **ומלאו את הארץ וכבשוה** ורק איש דרכו לכבוש ולא אשה, אך קשה **שוכבשוה** משמע על שניהם, ר"נ בר יצחק אומר שכתוב וכבשוה, ורב יוסף אומר שכתוב **אני קל ש-ד-י פרה ורבה**, ולא כתוב פרו ורבו. **עוד אמר** ר' אילעא בשם ר"א בר"ש שכמו שמצווה לומר דבר הנשמע כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע, ור' אבא אומר שזה חובה שכתוב **אל תוכח לץ פן ישנאך**

עוד אמר ר' אילעא בשם ר"א בן ר"ש שמותר לשנות בדבר שלום, שאחי יוסף שלחו לו **אביך צוה לפני מותו שא נא פשע וגו'** ור' נתן אומר שזה מצווה, ששמואל אמר **איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך, ואצל ר' ישמעאל שנו שגדול השלום שהקב"ה בעצמו שינה בו, ששרה אמרה ואדוני זקן וה' אמר לאברהם ששרה אמרה ואני זקנתי.**

נחלקו ר' יוחנן ורבי"ל אם הלכה כר' יוחנן בן ברוקה, ולכאורה יש להוכיח שר' יוחנן לא סובר כמותו, שר' אבהו אמר משמו שהלכה כר' יוחנן בן ברוקה ור' אמי ור' אסי החזירו ממנו פניהם וללישנא בתרא ר' חייא בר אבא אמר כך בשם ר' יוחנן ור' אמי ור' אסי החזירו

פניהם, וללישנא קמא מוכן מדוע לא אמרו לר' אבהו עצמו משום כבוד בית הקיסר, אך ללישנא בתרא שר' חייא אמר את זה מדוע לא אמרו לו שר' יוחנן לא אמר כך, ור' אחא בר חנינא אמר בשם ר' אבהו בשם ר' אסי שהיה מעשה לפני ר' יוחנן בביהכנ"ס של קיסרי, והוא אמר שיוציא ויתן כתובה, ואם אינה מצווה מדוע תקבל כתובה, ויש לדחות שמדובר שבאה מחמת טענה כמו המקרה שהיה לפני ר' אמי שאשה בקשה כתובה ואמר ר' אמי לכי שאינך מצווה, אמרה לו מה יהיה עלי בזקנתי, אמר ר' אמי א"כ אפשר לכפות, ואשה אחת שלא ילדה בקשה מר"נ שבעלה יגרשנה אמר ר"נ אינך מצווה אמרה לו זקוקה אני למקל ליד ולקובר אחר המוות, אמר ר"נ א"כ ודאי ניתן לכפות.

יהודה וחזקיה היו תאומים שאחד מהם נגמרה צורתו אחר ז' חדשים והשני אחר ט' חדשים ולאמם יהודית אשת ר' חייא היה צער לידה והיא שנתה בגדיה ובאה לבעלה ושאלה האם אשה מצווה על פריה ורביה אמר לה שלא, והיא שתתה סם של עיקרים, וכשנודע לר' חייא מה עשתה אמר הלואי שלא שתית והיה לך עוד כרס אחד, שאמרו שיהודה וחזקיה הם אחים ופזי וטוי היו אחיות תאומות,

דף סו ולכאורה יש להוכיח שנשים מצוות על פריה ורביה שרב אחא בר קטינא אמר בשם ר' יצחק שאשה אחת חציה היתה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה לשחררה, ור"נ בר יצחק אומר ששם נהגו בה מנהג הפקר ולא מטעם פריה ורביה.

פרק אלמנה לכהן גדול

משנה אלמנה שנשאה לכה"ג או גרושה וחלוצה שנישאו לכהן הדייט והכניסה לו עבדים, ועבדי מילוג לא יאכלו בתרומה ועבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה, ועבדי מילוג הם שע"פ ההסכם ביניהם מתו או הותירו לאשה אף שהוא חייב במזונותיהם לא יאכלו, ועבדי צאן ברזל מתו או הותירו לבעל והוא חייב באחריותם ולכן אוכלים בתרומה, בת ישראל שנישאה לכהן והכניסה לו עבדים בין בצאן ברזל בין במילוג יאכלו בתרומה ובת כהן שנישאה לישראל והכניסה לו עבדים בין במילוג בין צאן ברזל לא יאכלו בתרומה. **גמרא** יש להקשות שעבדי מילוג יאכלו גם כשהיא פסולה שהם קניניו של הכהן, ששינו בברייתא שאם כהן נשא אשה וקנה עבדים יאכלו בתרומה, שכתוב **וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו**, וגם כשאשתו או העבדים קנו עבדים יאכלו בתרומה **וכהן כי יקנה נפש קנין כספו** שגם קנין שקנה קנין מאכיל, ויש לומר שהאוכל מאכיל אך אשה כשאינה אוכלת אינה מאכילה, ואף שערל וטמא שאינם אוכלים יכולים להאכיל יש לחלק שרק פיהם כואב להם והם רק מחוסרי תקנה, ואף שממזר מאכיל ואינו אוכל, אומר רבינא שהמיעוט נאמר שמי שאוכל מצד קנין א"כ רק כשהקנין אוכל מאכיל ואם לא אינו מאכיל, ורבא אומר שגם בעבדי מילוג היא מאכילה מדאורייתא ורבנן גזרו בה כדי שתאמר אני לא אוכלת וגם עבדי לא יאכלו א"כ אני כזונה אצלו ולכן יוציאנה, רב אשי אומר שגזרו בה שמא תאכיל לאחר מותו, אך קשה שא"כ נגזור בכל בת ישראל שנשאת לכהן שמא תאכיל לאחר מיתה, ואומר רב אשי שבאלמנה כהנת שייך לגזור, שהיא אומרת שתחילה אכלתי בתרומת אבי וכשנישאתי אכלתי בגלל בעלי ועכשיו אני אחזור לתרומת אבי, ובאמת היא אסורה כיוון שנעשתה חללה, ואמנם טעם זה לא שייך באלמנת ישראל, אך יש לומר שרבנן לא חילקו באלמנות.

אשה שהכניסה שום של נכסי צאן ברזל לבעלה היא אומרת אקח מה שהבאתי והוא אומר קחי דמיהם, לרב יהודה הדין עמה **עמוד ב** שיש לה שבח לחזור עם מה שקבלה מבית אביה, ולר' אמי הדין עמו כיוון שהתנאי בצאן ברזל כדברי המשנה שמתו או הותירו לו והוא חייב באחריותם, ורב ספרא מחלק שלא כתוב והן שלו אלא רק חייב באחריותן ובאמת הן שלה.

יש להקשות שחייב אחריות אינו סיבה להאכיל בתרומה כמו ששינו במשנה שישראל ששכר פרה מכהן יכול להאכילה בכרשיני תרומה, ואילו כהן ששכר פרה מישראל אף שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה, אך יש לדחות שאמנם חייב בה בגניבה ואבידה אך אינו חייב באונסיה ובכחשה או בנפחתו דמיה, וחייב אחריות דומה לסיפא שכתוב שאם ישראל שם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה, וכהן ששם פרה מישראל יאכילנה.

רבה ורב יוסף ישבו אחר שיעורו של ר"נ ואמרו שיש ברייתא כרב יהודה ויש ברייתא כר' אמי ששינו בברייתא אחת שעבדי צאן ברזל יוצאים בשן ועין ע"י האיש ולא ע"י האשה, ויש ברייתא שהמכניסה שום לבעלה אם רצה בעלה למכור אינו יכול ואפילו הוא הכניס לה שום אינו יכול למכור ואם מכרו שניהם לפרנסה היה מעשה כזה

לפני ר"ג והוא אמר שהבעל יכול להוציא מיד הלקוחות, רבא אמר בשם ר"נ שהלכה כרב יהודה ואמר רבא לר"ה הרי שנינו בבביתא כר' אמי אמר ר"נ שמסתבר טעמו של רב יהודה שרוצה ששבח בית אביה יהיה עמה.

אשה אחת הכניסה לבעלה טלית משי בכתובתה וכשנפטר פרסו אותה היתומים על המת, אמר רבא שהמת קנה אותה, אמר נאנאי בן רב יוסף בר רבא לרב כהנא והרי ר"נ אמר שהלכה כרב יהודה, אמר רב כהנא שגם רב יהודה מודה שזה עדיין מחוסר גוביינא וא"כ זה ברשותו, ורבא לשיטתו שהקדש חמץ ושחרור מוציאים מידי שיעבוד,

דף סז רב יהודה אומר שאם הכניסה לבעלה שני כלים באלף זוז והם השביחו ועמדו באלפיים נוטלת אחד בכתובתה ועל אחד היא משלמת ולוקחת בגלל שבח בית אביה, אך קשה שאם החידוש כאן ששבח בית אביה הוא שלה רב יהודה כבר אמר את זה לעיל, יש לומר שלעיל הוא דיבר על מה שמגיע לה אך כאן יש חידוש שכשמשלמת היא יכולה לקחת.

משנה בת ישראל שנישאה לכהן והתעברה ומת, לר' יוסי עבדיה לא יאכלו בתרומה מפני חלק העובר פוסל ואינו מאכיל, אמרו לו א"כ גם בת כהן שנישאה לכהן לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלק העובר. **גמרא** הסתפקו האם טעמו של ר' יוסי בגלל שעובר במעי זרה הוא זר, או שזה גזירת הכתוב שילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל, והנ"מ תהיה בעובר במעי כהנת, לרבה טעמו של ר' יוסי שעובר במעי זרה הוא זר, ולרב יוסף זה בגלל שילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל, ויש להוכיח מהבביתא שאמרו לר' יוסי שלדבריו מה יהיה הדין בכהנת שנישאה לכהן, ואמר ר' יוסי זה שמעתי וזה לא, ולרבה מובן שזה נאמר רק בבית ישראל ולא בכהנת, אך לרב יוסף קשה שאין חילוק בין כהנת לבת ישראל.

רב יהודה אומר בשם שמואל שהמשנה היא כדעת ר' יוסי, אך לחכמים כשיש בנים העבדים אוכלים בגלל הבנים ואם אין בנים הם אוכלים בגלל האחים או שאר משפחה, ומשמע ששמואל לא סובר כר' יוסי, אך במקום אחר אמר שמואל לרב חנא מבגדד שיביא לו אנשים והוא יאמר בפניהם שהמזכה לעובר קנה, אלא יש לומר ששמואל סובר כר' יוסי והוא בא לומר שיש דעה אחרת, ולכאורה לא נחלקו על כך שרב זכאי אומר שר' יוסי הביא עדות זו מפי שמעיה ואבטליון והודו לו, ורב אשי אומר שלא כתוב וקבלו אלא הודו לו והיינו שטעמו מסתבר.

שנו בבביתא שאם כהן הניח בנים, גם עבדי מילוג וגם עבדי צאן ברזל יאכלו, ואם הניחה מעוברת לא יאכלו כלל, ואם הניח בנים והיא מעוברת עבדי מילוג יאכלו שהרי היא אוכלת, ולר' יוסי עבדי צאן ברזל לא יאכלו בגלל חלק העובר שפוסל ואינו מאכיל, ור' יושמעאל בן ר' יוסי אומר בשם אביו שבת מאכילה וכן לא מאכיל, ולרשב"י כשיש זכרים יאכלו העבדים, ואם כולן נקיבות לא יאכלו שמא העובר זכר ואין לבנות במקום הבן, ולכאורה אין צורך לומר שמא ימצא זכר שהרי גם בנקיבה עובר פוסל, ויש לומר שיש כאן ב' סיבות א' שנקיבה פוסלת, ועוד שאם העובר זכר אין לבנות כלום במקום בן, ולרשב"י בזכרים יאכלו **עמוד ב** שהוא לא חשש לעובר זכר כי זה מיעוט שהרי הרוב נקיבות או מפילות, או שרשב"י חשש למיעוט אך יש תקנה שיעשו חלוקה כר"נ בשם שמואל שיתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידים להם אפוטרופוס ובוררים להם חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות, ור"נ סובר שלא מועיל, שא"כ במה יפה כוחם של ב"ד, ולכאורה חלקו תנאים בדעת ר"נ, ויש לדחות שכולם סוברים כר"נ ונחלקו האם חוששים למיעוט, ובדברי ר' יושמעאל יש להקשות שאם הבן אינו מאכיל מפני חלק העובר גם בת לא תאכיל, ואב"י מבאר שמדובר שיש נכסים מועטים ויש בן עם הבת ואם האשה מעוברת מבן אינו עדיף מהנולד כבר, ואם היא בת היא אוכלת בנכסים מועטים בתקנת חכמים, וחכמים לא תקנו כל עוד לא יצאה לאויר העולם, אך לפ"ז לא מובן מה שכתוב שאם ימצא העובר זכר אין לבנות במקום בן, הרי בנכסים מועטים יש לבנות ולא לבן, ויש לומר שבסיפא מדובר בנכסים מרובים, אך קשה לדברי ר' אסי בשם ר' יוחנן שאם מכרו היתומים בנכסים מועטים מועילה המכירה, וצריך לומר שבת הכוונה לאם וכל הבביתא היא כר' יוסי.

משנה עובר, יבם, אירוסין, וחרש ובן ט' ויום אחד פוסלים בתרומה אך לא מאכילים, ספק בן ט' או שאינו בן ט' ספק הביא ב' שערות ספק לא הביא, או שנפל הבית עליו ועל בת אחיו ולא ידוע מי מת קודם הצרה חולצת ולא מתיבמת. **גמרא** עובר פוסל בבית כהן

לישראל שכתוב **כנעוריה** פרט למעוברת, ואמנם בבית ישראל לכהן העובר אינו מאכילה כיון שילוד מאכיל ולא שאינו ילוד, יבם פוסל בבית כהן לישראל שכתוב **ושבה אל בית אביה** למעט שומרת יבם ואם הוא כהן אינו מאכילה שהתורה אומרת **קנין כספו** והיא קנין של אחר.

אירוסין פוסל בבית כהן שהתקדשה לישראל שהרי קנאה בקידושין, **דף סח** בת ישראל לכהן אינו מאכילה כדברי עולא שרק נשואה אוכלת בתרומה.

חרש פוסל בבית כהן לישראל שהרי קנאה בתקנת חכמים ובבית ישראל לכהן אינו מאכילה שאינה נקראת **קנין כספו** שהרי לא קנאה מדאורייתא.

בבן ט' מדובר לכאורה בשומרת יבם, וא"כ פשוט שקטן פוסל שהרי גם גדול אינו מאכיל, ואב"י מבאר שמדובר שהקטן כבר בא עליה וקנאה מדאורייתא והיינו אומרים שיאכיל אותה, קמ"ל שאינו מאכיל שביאת בן ט' זה רק כמאמר בגדול, ורבא דוחה שא"כ מה ממשיכה המשנה שספק פוסל ואינו מאכיל הרי פשוט שגם ודאי אינו מאכיל, ורבא מבאר שמדובר בבן ט' מהפוסלים בביאתם, כמו ששנינו בבביתא שכן ט' שהוא גר עמוני או מואבי מצרי ואדומי כותי נתין חלל וממזר, שבאו על כהנת לוייה או ישראלית פסלוה, אך בסיפא כתוב שאם אינם ראויים לבא בישראל הרי אלו פוסלים ומשמע שברישא לא מדובר בפוסלים, ויש לומר שברישא מדובר בפסולי קהל, ובסיפא מדובר בפסולי כהונה.

ר' יוסי סובר שמי שזרעו פסול גם הוא פוסל ואם אין זרעו פוסל אינו פוסל, ורשב"ג סובר שכל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכשבתו פסולה אלמנתו פסולה, ורב יהודה אומר בשם רב שהפסול פוסל לומדים מהפסוק **ובת כהן כי תהיה לאיש זר**, שאם נבעלה לפסול לה פסלה, ואין לומר שהפסוק בא לחדש את הדין שאחר נישואיה לזר תפסיק לאכול תרומה, כי זה ניתן ללמוד מהפסוק **ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל**, ומשמע שכל עוד שלא שבה היא אסורה בתרומה, אך מהפסוק של **ושבה** לומדים רק שזה לאו שבא מכלל עשה וא"כ מהפסוק של **כי תהיה** נלמד לאו, אלא יש לומר שלא לומדים מהפסוק **וכל זר לא יאכל קדש**, **עמוד ב** אך יש לדחות שהפסוק של **וכל זר** נלמד על זר גמור, ויש לומר שכתוב ב' פעמים **וכל זר**, אך יש לדחות שהפסוק הנוסף נלמד כר' יוסי בר' חנינא שרק זרות נאסרה בתרומה ולא אנינות, ויש לומר שלהתיר אנינות לומדים מיתור של **וכל**, אך לכאורה מזה לומדים שהיא חוזרת רק לתרומה ולא לחזה ושוק, כמו שרב חסדא בשם רבינא בר רב שילא דרש בפסוק **ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל**, שהיא לא תאכל במורם מהקדשים, ויש ללמוד ממה שכתוב היא בתרומת הקדשים, ולא כתוב היא בקדשים לא תאכל.

מהפסוק של **ובת כהן** לומדים שכהנת נפסלה בביאת פסול, ולויה וישראלית לומדים כדברי ר' אבא בשם רב מהיתור של הוי' של **ובת כהן**, ולכאורה זה רק לר"ע שדורש ואוין, ולרבנן יש לומר שכל המלה **ובת** מיותרת, ופסוק זה מדבר בתרומה, ולכהונה יש ללמוד שנפסלת ממה שצריך לרבות לוייה וישראלית שהרי הן ממילא לא אכלו קודם בתרומה, אך יש לדחות שבאים ללמד שלא תאכל בתרומה בשביל בנה, אך ניתן ללמוד את זה בק"ו שאם כהנת שאכלה בקדושת עצמה נפסלה, כ"ש שאלו שאוכלות בגלל קדושת בניהן שיפסלו, אך יש לומר שהיא הנותנת שרק כהנת שגופה היא קדוש נפסלה, ולויה וישראלית שגופן לא היה קדוש לא יפסלו, אך יש לומר שניתן ללמוד מגרושה שמותרת בתרומה ואסורה לכהונה א"כ מי שאסור בתרומה ודאי שאסורה לכהונה, ואין לדחות שלא מזהירים מק"ו כיון שזה רק גילוי מילתא, ואין לומר שמכאן תהיה נאסרה רק בחייבי כריתות, שהרי כי תהיה משמע הויה ובאלו שתופסים בהן קידושין, וגוי ועבד הגם שלא תופסים בהם קידושין יש ללמוד מדברי ר' יושמעאל שכתוב **ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה** שרק מי שיש בו אלמנות וגירושין חוזרת לתרומה, ולא גוי ועבד שאין בהם קידושין.